

מהי המתנה הייחודית והנשמרת ביותר?

Category: חגים, ראש השנה

תופעה מדהימה: במשך אלפי שנים השתמרו פסוקי ספר התורה, ולא חל בהם אף שינוי. זו יכולה להיות מתנה מוצלחת לחבר טוב.

יהודים ואוספים

כמעט כל יהודי שמכבד את עצמו מחזיק ברשותו אוסף של משהו חשוב. ישנם כאלו שאוספים מטבעות עתיקות והם מוכנים לשלם סכומים גבוהים עבור מטבע מתקופת בר כוכבא למשל. ישנם כאלו שאוספים דברים גדולים ויקרים יותר כמו מכוניות עתיקות. אני מכיר אדם שמחזיק ברשותו מכונית משנת 1907! הוא שומר על המכונית ומטפל בה בכל לבו ונפשו.

ישנם כאלו שאוספים שעונים עבודת יד, כשמחירו של כל שעון כזה הוא עשרת אלפים דולר! יש לו שבע שעונים כאלו וכל אחד מהם תולה על כן מיוחד שזו כל העת כדי שמחוגי השעון ימשיכו לנוע. ישנם כאלו שאוספים בולים ויש להם אלבומים אין-ספור, הם משקיעים בכך את כל הנשמה. ישנם גברים שאוספים עניבות יפות וישנן נשים שמחזיקות אוסף של נעליים. בקיצור, כולם אוספים עתיקות.

ביקרתי פעם בביתו של אדם שהיה לו אוסף של כלי זכוכית, ארונות מלאים וגדושים במינים ממינים שונים של כלי זכוכית. הוא ערך לי סיור מודרך ברחבי ביתו ובמשך כמה שעות הסביר לי את הייחודיות של כל כלי וכלי שעשוי מסוג אחר של זכוכית. הוא פתח את הארונות ואפילו נתן לי רשות לנגוע בהם, ולא נחה דעתו עד שהבחין שאני מסוגל להתחיל להבין את ערכם של כלי הזכוכית שלו.

בימינו, אצל הרבה אנשים, הבית שלהם נראה יותר כמו מוזיאון מאשר בית. התמונה שתולה על הקיר היא מצייר פלוני ידוע. העץ המגולף עשוי מחומר מיוחד ועל כל רהיט יש להם הסבר של רבע שעה. אני מציע שכל אחד ידפיס חוברת קטנה של כל הדברים החשובים שלו בליווי תמונות, ואז הוא יחסוך לעצמו את הסיור המודרך ברחבי הבית.

ישנם כאלו שאוספים אומנות יהודית. הם אוספים גביעי קידוש עתיקים או כתובות ישנות. יהודי אחד הראה לי את הכתובה שלו שלמעלה נכתב "בערגען בעלזען" ☹️ זה יהודי שאיבד ל"ע את אשתו ובנו בשואה, ומיד אחרי המלחמה הכיר אישה אחרת שגם איבדה את בעלה. ועוד לפני שהם עזבו את ברגן בלזן הם התחתנו והכתובה היא משם. אמרתי לו מיד שזה חפץ נדיר, כזאת כתובה לא מוצאים בכל יום והוא החליט לתרום אותה למוזיאון השואה. האמת שגם אני 'אספן'. אני אוסף יהודים למניין, לשיעור תורה ואוסף ילדים להיברו-סקול ☹️

הספר שלנו

למעשה, לעם היהודי יש באוסף את הספר היקר והחשוב ביותר שישנו בעולם: יש לו את התורה.

משה רבינו במשך ימי חייו כתב שלוש-עשרה ספרי תורה והוא סיים אותם ביום פטירתו. לפני הסתלקותו הוא העניק ספר תורה לכל שבט, וספר תורה אחד הוא ציווה להניח במקום הכי שמור שיש לעם היהודי: בתוך קודש הקודשים.

מסופר בתנ"ך על המלך יאשיהו שהיה ילד בן שמונה כאשר רצחו את אביו המלך ומיד המליכו אותו תחת אביו. הילד הזה שלא היה כאביו וזקנו הֲ היה איש טוב וצדיק ורצה להחזיר את עם ישראל ליהדות. בזמנו כולם 'אספו' אלילים, לכל אחד היה פסל יותר גדול מהשני, ויאשיהו המלך ניסה לשנות את המצב הזה.

יום אחד ביקש יאשיהו המלך לערוך בדק בית הֲ "ספירת מלאי" הֲ בבית המקדש ולבדוק בכל המבואות והחדרים שבבית המקדש. לתדהמתם הם מצאו שם את ספר התורה שנכתב על ידי משה רבינו בעצמו. זה גרם התעוררות עצומה, והמלך פתח ב'קמפיין' נרחב וגדול של חזרה בתשובה לכל העם. מדובר על 800 שנה אחרי שמשה רבינו כתב את ספר התורה הזה.

גם היום עם ישראל עסוק בלחפש את התורה הכי עתיקה שיש, ולא בגלל שאנחנו חובבי עתיקות, אלא יש לכך סיבה פרקטית ומעשית מאד.

בחמשה חומשי תורה ישנן יותר משלוש-מאות וארבע אלף אותיות. בכל ספרי התורה שברחבי העולם כל המילים והאותיות כתובות בצורה שווה ללא הבדלים. אבל ישנו ויכוח (איך לא) על תשעה אותיות בתורה! אחד הויכוחים הידועים נסוב על המילה "דכא" שכתובה בתורה הֲ מהו האיות הנכון של המילה הזאת? האם האות האחרונה היא ה' (דכה) או א' (דכא). כך או כך, תוכן המילה לא משתנה כלל. למעשה זה כמו השם יהודה שישנם כאלו שכותבים אותו עם ה' בסוף וישנם כאלו שכותבים אותו עם א' בסוף. השם לא משתנה בכלל, אלא זו רק שאלה של איות נכון. החסידים כותבים "דכא" עם א' בסוף, ואחרים כותבים עם ה' בסוף המילה.

הרבי הקודם מספר שבשעה שהוא ביקר בפראג בבית הכנסת של המהר"ל היה שם ספר תורה שקבלה בידם שהגיה אותו עזרא הסופר. מדובר בספר תורה שקיים כבר 2500 שנה ובספר התורה הזה כתובה המילה "דכא" באות א' בסוף (רשימות היומין' עמ' קצו).

עד עצם היום הזה עדיין מנסים למצוא ולאתר את העותק הישן ביותר של ספר התורה כדי להחליט מהו האיות הנכון של המילה הזאת.

אבל מה שמדהים בכל הסיפור הזה, שמדובר על ספר שיש בו למעלה משלוש-מאות וארבע אלף אותיות שנכתבו לפני שלושת-אלפים ושלוש-מאות שנה, ולאחר כל הגלגולים החורבנות והגלויות

שהיו לעם ישראל ישנו ויכוח על אותיות ספורות!

כיצד התרחשה התופעה המיוחדת הזאת?

לכל קהילה, ובעצם לכל יהודי, היה עותק מהספר המקורי, היה לו חומש בבית, שהוא למד בו ולימד את ילדיו מתוכו. כולם התעסקו בשמירה של הספר הזה ולא הניחו אותו בארון העתיקות לתצוגה בלבד. השתמשו בחומש יום יום, זה היה ספר שימושי ביותר. ולכן אם אות אחת נמחקה מהספר מיד מיהרו לתקן אותה. כאשר יש ספר שמונח בכספת ואתה פותח אותו אחרי זמן רב ומגלה שאותיות מסוימות נמחקו הרי לא תזכור מה נכתב שם ולא תדע כיצד לתקן ולשחזר את האותיות הללו. משא"כ אם מדובר בספר שימושי שאתה לומד בו בכל יום ויום, כשאתה מגלה שאות אחת מתחילה להתגרד הרי אתה ממחרת לתקן אותה. וכך הגענו להישג האדיר הזה שאחרי אלפי שנים יש ויכוח רק על כמה אותיות שבכל מקרה לא משנה את התוכן.

תקנה לו חומש

ההוראה עבורנו היא, שצריך לדאוג שלכל יהודי יהיה חומש בבית. לא ייתכן שלעם הספר לא יהיה את "ספר הספרים" בבית. לא מבקשים ממנו התחייבות חלילה שיפתח את הספר, אבל לפחות שיהיה לו אותו בבית. עצם העובדה שהספר הזה מונח בביתך הרי מביאה כבר ברכה וישועה. הרווח הצדדי הוא, שאולי ביום מן הימים הילד שלך יפתח את הספר ויתחיל לקרוא בו ותכניו יעוררו בו עניין. גם ייתכן שיתרחש נס מיוחד ואתה עצמך "ברגע של חולשה" תפתח את הספר.

אני בטוח שיושבים פה אנשים ששואלים את עצמם: הרב הזה לא יודע מה שהוא מדבר, הרי יש לי כבר שני חומשים בבית, מה הוא רוצה ממני?

היום זה ראש השנה, כל עם ישראל הוא גוף אחד. הגיע הזמן לחשוב על יהודי שני.

פעמים רבות אנשים שוברים את הראש איזו מתנה כדאי לרכוש לחבר לכבוד יום ההולדת הארבעים שלו? מה אני כבר יכול לקנות לו שאין לו עדיין? אנחנו חיים ב"ה בתקופה שלאנשים יש הכל, לא רק את מה שהם צריכים, אלא גם את כל מה שהם רוצים. ואם עדיין אין להם משהו שהם רוצים הרי מדובר במשהו שגם אתה לא תוכל לרכוש עבורם וכאן ניתן להציע הצעה פשוטה: תקנה לו חומש! זה בטוח אין לו. וגם תוכל להסיר דאגה מלבך: זו תהיה בוודאי מתנה ייחודית, שכן לא יהיה עוד מישהו שירכוש זאת עבורו.

וכדי לעשות את המתנה הזאת מיוחדת יותר, תחרוט את השם היהודי שלו על החומש כדי שהוא יזכור תמיד את השם היהודי שלו.

מתנות יהודיות

העו"ד המפורסם נתן לואין סיפר שבשעה שהשופטת רות ביידר גינזבורג מונתה לשופטת בבית משפט העליון של ארצות הברית, החליטו באיגוד הבינלאומי של עורכי הדין היהודיים לערוך מסיבה לכבודה ולהעניק לה תעודה על ההישג הגדול שהיא 'זכתה' להתמנות לשופטת בבית המשפט העליון. מר לואין שהיה נשיא האיגוד בארה"ב נבחר לתת לה את הכבוד.

היות שהשם שלה הוא רות והמסיבה היתה לפני חג השבועות, הוא החליט להעניק לה את מגילת רות כתובה בכתב סופר. במסיבה הוא הגיש לה את המתנה ודיבר על הקשר של שבועות ורות.

שנה לאחר מכן התמנה יהודי נוסף בשם סטיבן בראייר לשופט בית משפט העליון. גם הפעם היתה ציפייה שיעשו עבורו מסיבה. נתן לואין ישב וחשב מה הוא יכול להעניק לשופט הזה בשם האיגוד. הוא שאל את השופט לשמו היהודי ובראייר השיב לו שהוא לא יודע אבל הוא יתעניין אצל אחיו. לאחר בירור מקיף השופט הודיע לו בפאקס ששמו היהודי הוא שלמה בן יצחק.

לואין קיבל את הפאקס בשעה שהיה בביקור בישראל. מיד עלה בדעתו הרעיון שיש לו שם כמו שמו של רש"י. הוא יצא לרחובות של מאה שערים וחפש משהו באותיות רש"י. באחת החנויות הוא מצא ליתוגרפיה מרהיבה שכתובות עליה המילים "שמע ישראל" ומסביב להם מופיע הפירוש של רש"י על כל הפרשה הראשונה של 'שמע' בכתב רש"י יפה ומרהיב.

במסיבה דיבר נתן לואין באריכות על כך ששמו של השופט בראייר כשמו של הפרשן היהודי המפורסם רש"י והוא הגיש לו את המתנה. בראייר אהב מאד את המחווה ואת המתנה ותלה אותה במשרדו.

הסיפור עדיין לא נגמר.

תקופה קצרה לאחר מכן ביקר בראייר בלונדון ונכנס לבית כנסת מקומי להתפלל. כשנודע לגבאי שהיהודי הזה הוא שופט בבית משפט העליון בארה"ב הוא נגש אליו ואמר לו: "כבוד השופט, אנחנו מאד רוצים לכבד אותך בעליה לתורה, מה השם היהודי שלך?". בראייר לא הצליח להיזכר בשמו היהודי. הגבאי המתין דקה עד שהתייאש ופנה לדרכו. לפתע השופט קורא לגבאי ומכריז: "חכה רגע, נזכרתי! השם שלי הוא כמו השם של רש"י!"^[1]

לקראת יום ההולדת הבא של הבן שלך הענק לו מתנה, סידור או חומש עם השם היהודי שלו חרוט על הכריכה מבחוץ. ברבות הימים תשמח לגלות שזאת תהיה כנראה המתנה היחידה שהוא שומר עליה^[2]